

Úprava hran kožených výrobků

Názory na postup úpravy hran se velmi různí a dá se říci, že postupy jednotlivých výrobců se liší dílna od dílny. Zde máme několik běžných možností, jak učinit hrany oblé, hladké, lesklé. Avšak bude záležet na každém výrobcu, který postup bude preferovat.

Mechanické opracování hran:

1. **linkovač / čárkovač** (edge creaser) - tento nástroj se nepoužívá vždy a není pro postup klíčový, ale při jeho využití bude výsledná hrana odolnější. Při jeho použití se podél hrany tvoří tmavá linka, která působí také esteticky, ale hlavně dochází k stlačení vláken usně podél hrany. Použít lze dřevěné linkovače, kdy vzniká tmavá linka třením nebo kovové, kde tření funguje o něco hůře a je vhodné je nahřívát nad kahanem (vhodné hlavně pro lakované kůže).1.

2. **hranořízek** (edge beveler), nástroj na ořezávání hran, bez něj oblé hrany nedosáhnete a nijak to obejít moc nejde. Seřezává se líc i rub, mimo místa, kde plánujete kůži k sobě lepit, tam se tak činí až po lepení pouze z vnějšku. Vhodná velikost hranořízku se odvíjí od šířky hrany a obvykle se pohybuje okolo $\frac{1}{3}$ až $\frac{1}{2}$ síly materiálu.

3. **brusný papír / houbička / skleněný střep** (sand paper, glass shard) - názory na míru dobrušování hran se různí. Obvykle je běžné použít jemný smirkový papír nebo lépe brusnou houbičku, ze které se tolik neuvolňuje brusný materiál. Toto pak nehrozí u varianty dle našich dědů, kdy se používal skleněný střep (z rozbité běžné okenní tabulky).

4. **hladítko na hrany** (edge slicker) – má mnoho různých podob. Nejprostší je hladit hrany hladkým předmětem od propisky po knihařskou kost nebo parůžek. Pro rychlejší postup je však vhodný nástroj s drážkou. Můžete ho vyrobit s dřívka s otvory rozříznutého napůl, lepší jsou hladítka s drážkou po celém obvodu vyrobená na soustruhu. Kdo touží po ještě rychlejším procesu sáhne po nástavcích do rotačních nástrojů.

Chemické opracování hran:

- zde máme více možností. Obecně však platí předem oříznout hrany, něčím natřít a leštit.

voda – ano pouze voda a leštit, hrana se tím srovná, ale nedochází k jejímu trvalému uzavření (i skrze teoretickou fixaci kličem), trvá to poněkud déle a je třeba více přitlačit.

včelí vosk – podobné jako u vody, ale jde snáze, dochází ke konzervaci hrany. Někdo užívá nejdříve vodu nebo jiné přípravky a pak vosk, čímž se určitě nic nikdy nezkaží. Aby se vosk lépe nanášel a nebyl tuhý, nemusel se nahřívát, lze použít voskový balzám nebo předem ve vodní lázni vosk smíchat s trochou terpentýnového oleje nebo jiného oleje, neboť poté má pastovitou konzistenci a již neztuhne.

klihová voda – roztok z kožního nebo kostního klihu (tradičního historického lepidla, ale v mnohem menší koncentraci ve vodě), vede ke slepení vláken kůže, tradiční levný postup našich dědů.

tragacanth gum – je pryskyřice užívaná v gelové formě, která taktéž slepí vlákna a navíc hezky klouže.

tokonole - japonská směs vosků, která impregnuje a navíc hezky klouže na rozdíl od včelího vosku.

šelak – je živice z výměšků červce lakového. Rozpouští se běžně v lihu, ale pro účel úpravy je nutný vodný roztok. V samostatné vodě se nerozpouští, aby tak proběhlo je nutno přidat borax nebo jiné alkalické činidlo a směs povařit. Výsledek je lesklý, ale má nevýhodu, že není pružný (tedy lze použít např. na pouzdra nožů, ale na peněženku je to špatný nápad).

sedlářské mýdlo – je složením povětšinou glycerin + oleje a seženete ho v každých jezdeckých potřebách (ideální je v gelové formě pro snadnou aplikaci). Slouží jako lubrikant a výrazně usnadňuje leštění. Po čase však z hrany vyprchá obdobně, jako voda. Je to však výborná pomůcka pro snadné leštění v kombinaci s tenkovrstvými barvami na hrany.

barvy na hrany – novodobé přípravky akrylového a jiné složení, kterými se natírá hrana (houbičkou, nástrojem) a hranu zcela uzavřou. Dodávají se v různých barvách mnoha výrobci. Bohužel zkušenost říká, že ne všechny značky jsou cesta k úspěchu.

Funkčně lze barvy na hrany rozdělit na:

- **tenkovrstvé** (Druchema, Edge coat Fiebings, Chevas, Cheds aj.) - které více penetrují do kůže a jejich cílem je její uzavření a umožnit vyleštění hrany s relativně přirozeným vzhledem. Obvykle se nechávají lehce zaschnout a ještě za vlhka rozleští.
- **silnovrstvé** (Duracoat Fiebings, Tarago, Giardini, Fenice Eco-Flo Edgeflex Tandy Leather, aj.) - méně penetrují do kůže, obvykle se nanáší ve více vrstvách s omezeným nebo žádným leštěním a cílem je vytvořit jednolitou hranu více gumového charakteru. Většinou je vhodné nanést první vrstvu nebo bezbarvou základovou (base coat), po úplném zaschnutí přebrousit a následně nanést druhou vrstvu.

vosk na hrany - vyrábí (Hocco aj.) a často jej používají obuvníci. Ideálně se aplikuje pomocí plstěného kotouče na brusce nebo jiném rotačním zařízení. Tento přípravek často používají obuvníci, když chtějí rychle zahladit nějakou hranu. Výhodou je že se takto snadno a rychle aplikuje i na tenké flexibilní usně.

Co používám nejčastěji?

25% barvu na hrany Druchema nebo Edge coat Fiebings, nechám krátce zaschnout, seřu přebytky a pak nanesu sedlářské mýdlo a leštím hladítkem, na závěr přešetit suchým hadříkem. (barva mi zajistí trvalé uzavření hrany, mýdlo usnadní proces leštění).

25% barvy na hrany Giardini, nanesu bezbarvý base coat, po kompletním zaschnutí přebrousím a nanesu barevnou barvu na hrany, kterou po kompletním zaschnutí přešetit suchým hadříkem.

25% tragacanth gum nebo tokonole pokud chci použít přírodní cestu, po nanesení ještě za mokra rozleští hladítkem a na závěr očistit přebytky hadříkem.

25% vosk na hrany při výrobě bot nanášíme za pomoci rotačního nástroje a filcového kotouče.

- obvykle na závěr při voskování výrobku balzámem pak vyleštím znovu i hrany hadříkem.